

**VERKIEZINGS
PROGRAMMA
GROENLINKS
BERG EN DAL
2018-2022**

GROENLINKS

voor de gemeenteraadsverkiezingen
op 21 MAART 2018

INHOUD

INLEIDING DOOR DE PROGRAMMACOMMISSIE

VOORWOORD DOOR DE LIJSTTREKKER

GROENLINKS KIEST VOOR EEN SOCIALE GEMEENTE _____	4
GROENLINKS KIEST VOOR EEN GROENE GEMEENTE _____	9
GROENLINKS KIEST VOOR EEN OPEN GEMEENTE _____	14
GROENLINKS VERKIEZINGSLIJST KANDIDATEN 2018 - 2022 _____	16

INLEIDING DOOR DE PROGRAMMACOMMISSIE

Met gepaste trots en groot enthousiasme presenteren wij u dit verkiezingsprogramma van de afdeling Berg en Dal van GroenLinks voor de periode 2018-2022. Hier zijn maanden van voorbereiding aan voorafgegaan en in december hebben de leden van de afdeling er van harte mee ingestemd. Vanaf het samengaan op 1 januari 2015 van de drie voormalige gemeenten Millingen a.d. Rijn, Ubbergen en Groesbeek is er hard gewerkt door de GroenLinks-fractie om mee te werken aan een soepel verlopende herindeling en over het geheel genomen is onze partij daar niet ontevreden over. Natuurlijk zouden wij graag gezien hebben dat er meer aandacht en geld besteed zou zijn aan voor Groenlinks belangrijke thema's als duurzaamheid, verkeer en schone lucht, maar we hebben wel kunnen bijdragen aan steun voor bijvoorbeeld de nieuwe school en het tegenhouden van de vestiging van een melkverwerkingsbedrijf in de groene ruimte.

In dit programma maken wij onze keuzes duidelijk voor een sociale, groene en open gemeente Berg en Dal.

Wij hopen dat de kiezers door op ons te stemmen ons in staat stellen mee te doen aan de coalitievorming, zodat vele van de plannen uit dit programma de komende vier jaar kunnen worden uitgevoerd.

Namens de leden van de programma-commissie, Jo Coerwinkel (vz)

VOORWOORD DOOR DE LIJSTTREKKER

VERTROUWEN

Dit programma en mijn gevoel erbij is gebaseerd op het hebben van vertrouwen. Ons huidige kabinet Rutte III heeft ook een motto met vertrouwen, maar dat vertrouwen lijkt er voornamelijk in te zitten, dat de mensen in Nederland dit kabinet gewoon maar moeten vertrouwen.

Maar als de regering de burgers niet vertrouwt, hoe kan zij dan verwachten dat de burger de politiek wel zal vertrouwen?

Als fractieleider van GroenLinks hier in de gemeente Berg en Dal, wil ik mij de komende vier jaar inzetten voor onze partij, met vertrouwen als basis.

In de afgelopen periode heb ik mijn eerste ervaring opgedaan als raadslid in de nieuwe gemeente Berg en Dal, en dat is mij goed bevallen. Toen ik drie jaar geleden begon als raadslid ben ik eigenlijk gewoon in het diepe gesprongen, maar ik blijf best goed te kunnen zwemmen! Ik vind het eervol en bijzonder om mij actief in te zetten voor onze gemeenschap en om het vertrouwen te krijgen van de kiezer om hun vertegenwoordiging te zijn.

Wat betekent het voor mij, raadslid zijn? Wil ik mijn GroenLinks idealen verwezenlijken, ja natuurlijk. Dat is en blijft mijn drijfveer.

Gaat het goed in onze gemeente? Eerlijk? Zeker, we leven in een rijke gemeente en veel zaken gaan hartstikke goed. Maar als het aan ons ligt, moeten we niet bang zijn ook andere keuzes te maken, keuzes die gemaakt moeten worden, omdat het met de aarde waarop wij leven niet zo goed gaat. We gebruiken

nog steeds erg veel grondstoffen voor de grootschalige consumptie in ons rijke westen; we halen nog steeds fossiele grondstoffen uit de bodem voor onze verwarming en elektriciteit en liggen mijlenver achter als het gaat om het gebruik van duurzame energie.

De industrie, onze manier van wonen en het gebruik van auto's zorgen nog steeds voor veel CO2-uitstoot en er valt nog veel te doen voor we echt schone lucht kunnen inademen.

Omdat wij onze gemeente met al haar prachtige natuur zo aantrekkelijk mogelijk willen houden, is het nodig keuzes te maken voor schoon verkeer, de fietser en de voetganger. Daarom is het nodig om een deltaplan te maken voor een goed netwerk van fiets- en wandelpaden. Steeds meer mensen kiezen voor de e-bike of een andere snelle fiets. Fietspaden moeten daarom breder en veiliger gemaakt worden.

De grootschalige landbouw maakt ons landschap er niet mooier op, is funest voor de biodiversiteit en het gebruik van glyfosaat moet zo snel mogelijk op een goede manier afgeschaft worden. Daarvoor is het nodig om met de boeren in gesprek te gaan en ze waar nodig te ondersteunen bij het maken van andere keuzes. Samen tot een plan van aanpak te komen, van welke goed presterende biologische landbouwbedrijven kunnen we leren, welke kennis is nodig, en wat moet er bijvoorbeeld gebeuren om ook weer meer weidevogels in onze gemeente te krijgen.

GroenLinks wil ook graag een vinger aan de pols houden om te zien of de mensen die het wat moeilijker hebben de goede ondersteuning krijgen. Daarbij kan het gaan om het vinden van werk, maar ook om hulp bij het vinden van vrijwilligerswerk, het doen van mantelzorg, als je in de schulden bent geraakt of op een ander manier in de problemen bent gekomen. Als je zorg of verpleging nodig hebt. Al deze mogelijke ondersteuning wordt vaak gegeven door gemeenschappelijke, met andere gemeentes georganiseerde zorgverleners. Om te weten of dat goed geregeld is, is het belangrijk om de ervaringen te horen van de betreffende inwoners zelf.

Onze gemeentelijke organisatie moet zorgen voor de voorwaarden, om al deze zaken goed te kunnen uitvoeren. GroenLinks wil daar graag aan meewerken. Ikzelf zal daarbij positief stimuleren waar het goed gaat en het laten weten waar het minder goed gaat. Ideeën inbrengen hoe het beter kan. En toch ook steeds weer vertrouwen geven. Daarvoor wil ik weer 4 jaar mijn uiterste best doen. Dat is mijn stijl, en die van GroenLinks.

Rona Vree

GROENLINKS KIEST VOOR EEN SOCIALE GEMEENTE

WERK EN INKOMEN

GroenLinks vindt dat werk eerlijker verdeeld moet worden, zodat werk en zorg beter is te combineren en iedereen mee kan doen; mannen, vrouwen en ook groepen die nu op afstand staan: een werkweek van max. 32 uur voor iedereen! De gemeente voert een actief werkgelegenheidsbeleid. Dat wil zeggen dat er voortdurend overleg bestaat tussen het Werkbedrijf, ondernemers en mensen die werk zoeken. De afspraken en geleverde prestaties met het Werkbedrijf volgen wij kritisch.

De participatiewet wordt ruimhartig uitgevoerd en dat betekent dat mensen met een beperking door de gemeente ondersteund worden in hun zoektocht naar werk. Ook kan er behoefte bestaan aan ontmoetingsplekken en ondersteuning bij overige groepen zonder werk.

Mensen met een bijstandsvoorziening kunnen worden aangezet om bijvoorbeeld vrijwilligerswerk te doen, maar wel in activiteiten die bij hen passen en die kunnen helpen bij een terugkeer op de arbeidsmarkt (reactivering). Vrijwilligerswerk kan een goed middel zijn om vastgelopen levens weer op gang te helpen. Maatwerk is hier leidend en voorkomen moet worden dat vrijwilligerswerk betaalde banen vervangt. Beter zou het zijn als de gemeente mensen in dienst neemt of hen via gesubsidieerde banen aan werk helpt. Bovendien heeft de gemeente een voorbeeldfunctie bij het in dienst nemen van arbeidsgehandicapten.

De gemeente mag geen inkomenspolitiek bedrijven, maar zij voert wel een ruimhartig minimabeleid waarbij zij samenwerkt met het particulier initiatief zoals Voedsel- en Kledingbank e.d.

Veel van bovenstaande maatregelen en de daarbij horende bureaucratie zou ondervangen kunnen worden door het invoeren van het basisinkomen; het experimenteren met de bijstand kan daarvoor een goed begin zijn.

ZORG

Mensen nemen zoveel als mogelijk zelf de regie over hun levenssituatie. Sociale teams organiseren de zorg voor mensen die dat nodig hebben en het niet zelf kunnen. Er moet oog zijn voor alle problemen waar mensen mee te maken kunnen hebben en zoals die mogelijk voorkomen in gezin (inkomen, wonen, kinderen, gezondheid) en op het werk. Bovendien heeft een groeiend aantal mensen te kampen met schulden, waar speciaal aandacht voor nodig is. Al die terreinen moeten niet apart, maar in samenhang worden gezien.

De zorg wordt dicht bij huis georganiseerd en bestaande instellingen worden erbij betrokken, maar ook nieuwe instellingen en initiatieven krijgen een kans. Ook het betrekken van huisartsen, wijkverpleging of mensen uit de psychiatrie bij het zoeken naar oplossingen kan een goede bijdrage zijn.

De gemeente zorgt ervoor dat mensen met beperkingen zich kunnen redden; openbare gebouwen moeten rolstoeltoegankelijk zijn en voor blinden zorgen we voor geleidingsroutes in de dorpscentra.

GroenLinks wil dat het PersoonsGebonden Budget (PGB) in stand blijft, want hierdoor kunnen cliënten hun zorgbehoefte aanpassen aan hun persoonlijke situatie. Voorwaarde daarbij is dat de cliënt ook zeggenschap heeft over het budget en de zorgverlener kan controleren. (De meeste fraude is ontstaan bij de zorginstelling of bij bemiddelaars die de PGB's gingen beheren.)

Elke grotere kern heeft goede medische voorzieningen zoals huisarts, tandarts, fysiotherapeut en/of andere zorgverleners. De gemeente werkt alleen samen met zorginstellingen die voor hun personeel een goed sociaal beleid voeren, denk aan CAO, werknemersverzekeringen en pensioenen.

De gemeente heeft een vangnetfunctie voor inwoners die hulp nodig hebben. Als het gaat om uitkeringen, zorg/hulp voor jong of oud, moet de vraag leidend zijn: met welke hulp is de situatie voor iemand ook echt verbeterd? De regelgeving moet daaraan ondergeschikt zijn. De administratieve last (bureaucratie) voor sociale teams en andere zorgverleners kan mede verminderd worden door minder zware eisen te stellen aan bijv. rapportages.

Evaluatie van de zorg moet plaatsvinden door middel van onderzoeken naar tevredenheid bij mensen die gebruikmaken van de zorg.

De gemeente werkt met het rijksbudget, maar GroenLinks vindt dat de gemeente ook eigen middelen moet inzetten als dat nodig is.

ONDERWIJS

Bij scholen moet voldoende ruimte zijn voor betaalbare tussen- en buitenschoolse opvang om arbeidsparticipatie van ouders mogelijk te maken. De gemeente stimuleert scholen, kinderopvang- en andere organisaties of verenigingen om deze opvang te bieden. (Een goed voorbeeld hiervan is de nieuwe school die in onze gemeente gevestigd wordt.)

Hierbij worden combinaties gerealiseerd waardoor kinderen na schooltijd op een actieve wijze bezig kunnen zijn met sport, muziek, huiswerk of andere zaken die een positieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het kind.

Bij subsidiëring van deze naschoolse activiteiten worden eisen gesteld aan de kwaliteit.

Bij een gezonde school horen gezonde voeding en smaaklessen. GroenLinks wil

dat de gemeente en de scholen lokale voedselproducenten betrekken bij het leren over voeding. Scholen moeten een schooltuin kunnen beginnen.

Scholen, maar ook supermarkten, horecabedrijven en sportkantines, hebben een grote verantwoordelijkheid als het gaat om de verkoop van drank (alcohol) en voeding aan jongeren.

De gemeente kan bij scholen (door middel van subsidies) aandacht vragen voor bepaalde thema's, zoals vreedzame conflicthantering of lessen over cultuur.

Scholen wordt gestimuleerd aandacht te besteden aan democratie, burgerschapszaken, landelijke en gemeenteraadsverkiezingen; denk aan het houden van verkiezingen op school, het kiezen van een jeugdburgemeester, een kinder- of jeugdraad of anderszins.

De gemeente heeft wat het voortgezet onderwijs betreft meer aandacht voor schoolverzuim en de vroegtijdige schoolverlaters (zonder diploma).

Het aanbod van educatie voor volwassenen moet worden versterkt, met meer speciale aandacht voor de laaggeletterden (mensen die moeite hebben met taal, rekenen en/of digitale vaardigheden).

JEUGDBELEID

De gemeente benadert jongeren op een positieve wijze en treft voorzieningen waarvoor jongeren zelf verantwoordelijkheid kunnen dragen. Het jeugd beleid gaat dus niet alleen om jeugdzorg voor jongeren met problemen, maar ook om mogelijkheden van vrijetijdsbesteding en het stimuleren van sociale contacten. De inzet van jongeren -werkers is hierbij erg nuttig.

De zorg voor jongeren met problemen vraagt om een goede professionele voorziening (Jeugdzorg), die regionaal wordt georganiseerd. Wel moet de ambulante jeugdzorg voldoende financiële ruimte hebben, zodat de hulp zo veel mogelijk in de thuissituatie kan worden gegeven. Wachttijden voor instellingen moeten worden voorkomen.

Er wordt daarbij gewerkt met een duidelijk plan van aanpak ten aanzien van ambities, motivatie en ieders bijdrage. Alle partijen worden betrokken: de jongere zelf, ouders, zorgverleners en instanties. Praten mét elkaar in plaats van over elkaar, elkaar tijdig inschakelen en daarbij de vraag centraal houden wat jongere en ouders nodig hebben.

OUDERENBELEID

Dit gaat niet alleen om zorg voor ouderen, maar ook om vrijetijdsbesteding, versterking van sociale contacten, sportieve en culturele activiteiten. Kortom, actieve deelname van ouderen aan de samenleving. Dit kan bijvoorbeeld in de bibliotheek, een repaircafé of computerclub, waar digitale vaardigheid wordt gestimuleerd.

Ouderen hebben behoefte aan een veilige woonomgeving waar ze zich geborgen voelen. Nu verzorgingshuizen verdwijnen is het goed om in de gemeente vormen van beschermd wonen voor ouderen te realiseren. De gemeente speelt een activerende rol voor ouderen die langer thuis blijven wonen door het (laten) organiseren van inloop- en ontmoetingsplaatsen.

Ouderen met een kwetsbare gezondheid moeten voldoende ondersteuning krijgen, waar nodig ook in het op- en uitbouwen van hun netwerk. Overbelasting van mantelzorgers (familie, vrienden en buren) moet worden voorkomen. Waar vrijwilligers actief zijn, moet waar nodig subsidie worden toegekend aan vrijwilligersclubs.

WONEN

GroenLinks wil dat er een voldoende en divers aanbod van woningen is, zodat ieder die daar behoefte aan heeft een woning kan vinden: gezinnen, alleenstaanden, jongeren, ouderen en groepen. Woningen moeten betaalbaar zijn, kwalitatief in orde, goed geïsoleerd (energie neutraal) en levensloopbestendig. Voor een betere doorstroming is het nodig dat er niet alleen meer middeldure huur- en koopwoningen worden gebouwd, maar ook woningen voor starters en alleenstaanden. Wellicht dat het mogelijk is hiervoor leegstaande panden en grote woningen te verbouwen tot kleinere eenheden. De gemeente moet zich inzetten voor voldoende woningen voor statushouders, de mogelijke opvang van vluchtelingen en zorgdragen voor een adequate begeleiding van deze groepen ten behoeve van een snelle integratie.

De gemeente heeft extra oog voor de risico's van (te) kleine kernen en is flexibel bij het opstellen van bestemmingsplannen.

MULTIFUNCTIONELE VOORZIENINGEN

Elke wat grotere kern heeft nu al een multifunctionele voorziening, een dorps huis of kulturhus, waar mensen elkaar ontmoeten, waar verenigingen terecht kunnen en andere activiteiten worden georganiseerd. Burgers nemen initiatieven voor de organisatie van een repaircafé, geefhus, sollicitatiecafé of andere activiteiten. De (financiële) drempel om van deze gebouwen gebruik te maken moet zo laag mogelijk zijn en er moet voor worden gewaakt dat commerciële activiteiten niet de overhand krijgen.

DORPS- EN WINKELCENTRA

De gemeente heeft ook speciale aandacht voor de inrichting, het groen en de verfraaiing van dorpscentra om het verblijf daar aantrekkelijk te maken voor bezoekers die daar met de fiets komen of te voet; het weren van auto's of het autoluw maken is daarvoor een voorwaarde.

SPORTVOORZIENINGEN

Volgens GroenLinks zijn er nu in alle dorpen in onze gemeente voldoende, kwalitatief goede accommodaties om sport in verenigingsverband te beoefenen. Schoolzwemmen en gymlessen blijven bestaan; bewegen/sporten wordt voor alle leeftijdscategorieën gestimuleerd. Ook individuele sporten ondersteunt de gemeente zoveel als mogelijk. GroenLinks is geen voorstander van kunstgrasvelden.

GROENLINKS KIEST VOOR EEN GROENE GEMEENTE

THEMA'S MILIEU EN ENERGIE

DUURZAAMHEID

De gemeente geeft het voorbeeld als het om duurzaamheid gaat: de gehele gemeentelijke organisatie werkt energieneutraal, het maakt gebruik van gezonde en verantwoord geproduceerde producten (Fairtrade). GroenLinks wil dat de gemeente op korte termijn met een duurzaamheidsplan komt. Zij ondersteunt en stimuleert bewoners en bedrijven om duurzaam en energieneutraal te wonen, leven en werken.

ENERGIE

De energie die we in onze gemeente gebruiken, gaan we zo veel mogelijk beperken en zelf duurzaam produceren. GroenLinks wil daarvoor de gemeentelijke organisatie binnen drie jaar omvormen tot een energieneutraal bedrijf; de gemeente ondersteunt burgers en bedrijven in het zuinig omgaan met energie en het zelf produceren van duurzame energie.

Om dit te bereiken stelt GroenLinks de volgende acties voor:

- De gemeente stelt een beleids- of projectmedewerker duurzaamheid aan.
- De gemeente biedt energie(CO2)scans aan voor burgers en bedrijven.
- Gemeentelijke instanties en gebouwen zijn voorbeelden van duurzaam en energieneutrale bedrijfsvoering.
- Alle gemeentelijke vervoer is elektrisch met zelf opgewekte stroom.
- Bewoners stichten energiecoöperaties, die productie en gebruik op elkaar afstemmen.
- Huurders en eigenaren van woningen kunnen van de gemeente een duurzaamheidslening krijgen tegen een lage rente voor milieuvriendelijke maatregelen (denk aan isolerende beglazing, vegetatiedak, zonnepanelen, warmte/koude- opslag, kleine windturbine).
- Instellen van subsidieregeling voor vernieuwende technieken.
- Samenwerken met regiogemeenten t.a.v. klimaatbeleid, elkaars deskundigheid benutten, gezamenlijk inkopen, eventueel ontwikkelen van locaties voor windmolens, velden voor zonnepanelen e.d.
- Nieuwbouwwoningen worden zo ontworpen en gebouwd dat zij makkelijk energieneutraal (te maken) zijn, bijvoorbeeld door voorbereiding op het loskoppelen van aardgas, optimale benutting van de zonnestand, warmteopslag. De gemeente maakt hierover van tevoren afspraken met projectontwikkelaars en andere bouwers en controleert deze afspraken. Een lage energierekening maakt deze woningen ook interessanter voor kopers.

LUCHTKWALITEIT

De luchtkwaliteit is in Nederland in veel stedelijke gebieden slecht, in andere gebieden matig en dat geldt ook voor een landelijke gemeente als Berg en Dal. Het verbeteren van de luchtkwaliteit heeft voor iedereen gunstige gezondheidseffecten. GroenLinks wil hiervoor maatregelen treffen in onze gemeente en door samen te werken in de regio, ook over de grens. De vervuiling door het verkeer kan verminderd worden door het instellen van milieu-zones, het gebruik van elektrische voertuigen, schoon openbaar en doelgroepenvervoer en het beperken van vrachtverkeer door de gemeente. Ook het gebruikmaken van de (elektrische) fiets kan worden gestimuleerd door het verbeteren van de infrastructuur voor fietsers. Verder willen wij dat het bedrijfsleven wordt aangesproken op het nakomen van de wettelijk geldende afspraken om te komen tot substantiële energiebesparing en mogelijke innovaties die kunnen bijdragen aan schonere lucht. Dit laatste geldt ook voor de intensieve veehouderij.

Tot slot willen wij dat de gemeente onderzoekt hoe het gebruik van openhaarden, vuurkorven en kampvuren beperkt kan worden, zodat omwonenden hier geen hinder van ondervinden.

WINDMOLENS /ZONNEPANELEN

Alternatieve energiebronnen zoals windenergie zijn voor GroenLinks een voorwaarde voor een duurzame toekomst, maar wij sluiten onze ogen niet voor de keerzijden, zoals mogelijke horizonvervuiling en/of vermindering van toeristische aantrekkelijkheid door het plaatsen van windmolens en/of velden met zonnepanelen. GroenLinks vindt daarom dat er met de grootste zorg en in samenspraak met de omwonenden gezocht moet worden naar geschikte locaties en dat er tegelijkertijd de nieuwste technologische ontwikkelingen moeten worden gebruikt, die het plaatsen van zeer hoge windmolens niet of minder noodzakelijk maken.

GroenLinks wil daarom eerst in debat met burgers en opdrachtgevers, voordat er beslissingen worden genomen, mede om te bezien of omwonenden belang kunnen hebben bij de bouw van deze molens.

De gemeente onderzoekt de mogelijkheid van waterkrachtcentrales in Rijn en/of Waal.

WONINGEN

Huizen worden geïsoleerd en voorzien van zonnepanelen, waar mogelijk op initiatief van de woningbouwcorporaties. Energieneutraal bouwen en verbouwen wordt gestimuleerd. Voor mensen die hun woning willen verbeteren/isoleren stelt de gemeente groene leningen beschikbaar.

GroenLinks wil dat de gemeente onderzoekt of het bouwen van Tiny Houses mogelijk is. (Tiny Houses zijn primaire, volwaardige woningen op kleine schaal. Ze worden bewust gebouwd en bewoond vanuit de behoefte een meer eenvoudig leven te leiden, minder gericht op consumeren en met een kleinere ecologische voetafdruk.). Dit betekent ook, dat de gemeentelijke bestemmingsplannen de bouw van meerdere kleine huizen op één perceel zouden moeten toestaan. De gemeente stimuleert afkoppelen hemelwater en het niet-verharderen van tuinen.

ECONOMIE/BEDRIJVEN

Bedrijven worden gestimuleerd energie-neutraal te werken. Kleine, schone bedrijfjes kunnen in de wijk worden gevestigd, andere vinden een plek op de aanwezige industrieterreinen. De gemeente streeft in deze regio naar een circulaire economie; dat betekent afval gebruiken als grondstof, korte lijnen tussen producent en afnemers, verbouw en verkoop van streekproducten stimuleren. GroenLinks is tegen het vestigen van industriële bedrijven in het groene landschap, wanneer dit leidt tot aantasting van landschap, milieu- en luchtverontreiniging.

AFVALVERWIJDERING

Afval wordt gescheiden aangeboden: gft-groen-afval, glas, papier, oude kleding, plastic. Wij zijn tevreden met de huidige manier van inzamelen. De gemeente volgt nieuwe ontwikkelingen op de voet om mogelijke verbeteringen toe te passen. Gemeente gaat nog meer werk maken van opruimen van hondenuitwerpsel, zwerfvuil en het illegaal storten van afval door hier samen met bewoners

plannen voor te maken.

We kennen al de DAR-wijkheroës, maar we kunnen bijvoorbeeld ook contracten afsluiten met verenigingen en scholen om tegen vergoeding de eigen buurt vrij van zwerfafval te houden. Asbest wordt verwijderd (met gebruikmaking van daarvoor geldende subsidie-regelingen) en het oplaten van ballonnen wordt tegengegaan.

Vuurwerk

GroenLinks vindt dat er afspraken moeten komen om het gebruik van vuurwerk te beperken/tegen te gaan; de risico's voor de openbare orde en veiligheid zijn groot, jaarlijks wordt er veel schade aangericht en vallen er veel slachtoffers. Een mogelijkheid kan zijn dat de gemeente de tijden beperkt waarop vuurwerk mag worden afgeschoten (op oudjaarsavond), het ontsteken van vuurwerk (in bepaalde wijken) verbiedt en een centrale plek aanwijst waar wel vuurwerk kan worden ontstoken. Handhaving is in deze noodzakelijk.

De nieuwe gemeente heeft een afwisselend landschap met veel kwetsbare natuurgebieden. Deze gebieden worden zo veel als mogelijk aaneen gesloten. De gemeente ondersteunt de verschillende milieu- en natuurorganisaties en zorgt er samen met hen voor de kwaliteit van deze gebieden in stand te houden, met name als het gaat om bio-diversiteit. De gemeente voert actief beleid op bijzondere landschapselementen, zoals monumentale bomen, houtwallen, (vlecht)heggen en paddenpoelen. Dit betekent onder meer dat niet alleen reeds aanwezige monumentale bomen worden beschermd, maar dat er bewust wordt gezocht naar plekken waar jonge bomen dankzij extra bescherming en zorg oud kunnen worden.

AGRARISCHE SECTOR

Duurzame landbouw is een vorm van landbouw die past binnen een duurzame ontwikkeling. Dat wil zeggen dat een dergelijke vorm van landbouw toekomstbestendig is, zowel in ecologisch, economisch als sociaal opzicht. Groen Links wil de verdere ontwikkeling naar duurzame landbouw stimuleren, door samen met de agrarische bedrijven in de gemeente tot een plan van aanpak komen, zodat niet elke agrariër 'het wiel zelf moet uitvinden'. Wat kunnen we leren van goed presterende biologische landbouwbedrijven, welke kenniscentra kunnen we hierbij betrekken e.d.? Hoe kan de gemeente ontwikkelingen ondersteunen?

De gemeente stimuleert grondgebonden landbouw en maakt prestatieafspraken met agrariërs over het terugdringen van het gebruik van bestrij-

dingsmiddelen zoals RoundUp, ondanks de verdeeldheid hierover in Europa.

Er komt regelgeving voor leegkomende agrarische bedrijven. Nieuwe activiteiten in voorheen agrarische gebouwen willen wij toestaan om verval te voorkomen. Te denken valt aan gezamenlijk-wonen-projecten, kleinschalige bedrijfjes, toeristische accommodaties en minicampings. Voorwaarde is dat de kwaliteit van het landschap verbetert en er geen vervuiling en verrommeling optreedt rond de gebouwen.

MOBILITEIT EN VERKEER

GroenLinks kiest voor schoon vervoer zonder uitstoot. Wij geven voorrang aan de fiets, de voetganger en elektrisch openbaar vervoer.

Het bestaande wegennet wordt goed onderhouden, maar er is geen uitbreiding van wegen mogelijk. Autoverkeer en langzaam verkeer worden gescheiden door vrij -liggende fietspaden, vooral in het buitengebied. De gemeente maakt een deltaplan voor het fietsennetwerk om dit waar nodig aan te passen aan het sterk groeiende aantal elektrische en andere snelle fietsen. Ook snelfietspaden worden opgenomen in dit deltaplan (Groesbeek/Millingen - Nijmegen).

Dorpskernen moeten, waar nodig in overleg met de provincie, veel aantrekkelijker en veiliger voor fietsers en voetgangers worden gemaakt. Auto's zijn daar "te gast".

Dijken en wegen door natuurgebieden worden autoluw gemaakt, geheel of gedeeltelijk afgesloten voor gemotoriseerd verkeer om fietsers en wandelaars voorrang te geven; boerenwandel- en ruiterspaden worden uitgebreid.

Openbaar vervoer wordt verbeterd, ook tussen de dorpen onderling. Een flexstelsel zou hier uitkomst kunnen bieden. In dorpscentra en bij bushaltes worden overdekte fietsrekken geplaatst. Toeristische Overstap Plaatsen (TOP's) worden aangelegd en waar mogelijk de nodige elektrische laadpunten.

WATERBEHEER

Regenwater wordt waar mogelijk niet via het riool afgevoerd, maar vastgehouden in de bodem of afgevoerd naar vijvers of wadi's.

De gemeente voorkomt dat plaatsen te maken krijgen met wateroverlast bij zware regenbuien en betreft ook de inwoners actief bij het klimaatbestendig maken van de gemeente. Dat kan door bijvoorbeeld een subsidie in te stellen voor het afkoppelen van regenpijpen en het mogelijk opruimen en/of het voorkomen van verharde tuinen en terreinen.

RECREATIE - TOERISME

GroenLinks wil meer recreatiemogelijkheden in de directe omgeving voor eigen inwoners en daarom moeten natuurgebieden toegankelijker zijn. Om dezelfde reden moet er ook meer aandacht zijn voor aantrekkelijke wandel- en fietsroutes. Immers, dit zorgt ook voor meer draagvlak voor natuurbehoud en recreatie.

Mensen die onze gemeente bezoeken en/of hier willen recreëren zijn van harte welkom. Er is een goede informatieverstrekking over aanwezige natuurgebieden, campings, hotels, bed- en breakfastadressen, fiets- en wandelpaden, musea en culturele evenementen. Toeristische Overstap Plaatsen (TOP's) worden aangelegd en waar mogelijk openbare toiletgebouwen en bewaakte fietsstallingen geplaatst.

Permanente bewoning in recreatiegebieden wordt niet ondersteund.

Monumenten en ander cultureel erfgoed moet behouden blijven.

De gemeente heeft meer aandacht voor stiltegebieden en het verkeerssluw maken van dijken en wegen waar fietsers en wandelaars graag gebruik van maken. Recreatie en toerisme zijn een belangrijke bron voor werkgelegenheid en de gemeente zoekt daarvoor samenwerking op Europees niveau.

GROENLINKS KIEST VOOR EEN OPEN GEMEENTE

Voor GroenLinks hoort iedereen erbij en doet iedereen mee. We gaan ontspannen om met culturele en religieuze verscheidenheid. GroenLinks kiest voor een samenleving waarin niet de angst voor de ander regeert, maar waarin we trots zijn op iedereen die hier mee kan doen en zijn eigen weg vindt via, school, werk, sport, kunst en cultuur. Trots op de vrijheid van meningsuiting, het recht op zelfbeschikking en gelijke behandeling. De gemeente draagt dit uit in haar beleid en maakt geen onderscheid naar afkomst, seksuele geaardheid, religie, beperking, leeftijd of anderszins.

DEMOCRATIE /MEDEZEGGENSCHAP /PARTICIPATIE

De gemeente betreft haar inwoners op een actieve manier bij alle belangrijke voorstellen die hen aangaan. De gemeente ontwikkelt daarvoor nieuwe ideeën om burgers mee te laten praten. Dorps- of wijkraden kunnen voor de gemeente fungeren als klankbordgroep of ander platform en bewoners worden gestimuleerd om bijvoorbeeld verantwoordelijkheid te nemen voor hun straat/wijk in samenwerking met de gemeente. Burgers kunnen deelnemen aan deze

processen en er wordt goed geluisterd naar hun inbreng, zoals bijvoorbeeld bij de inrichting van de Herwendaalseweg recentelijk is gebeurd.

Ook kunnen inwoners zelf een alternatieve aanpak voorstellen voor publieke doelen in hun omgeving (right to challenge). De gemeenteraad mag uiteindelijk beslissen.

De gemeente overlegt regelmatig met belangrijke organisaties in de gemeente om te weten wat er speelt. Ambtenaren gaan meer naar buiten en vaker in gesprek met bewoners om problemen te bespreken en samen oplossingen te bedenken.

DIENSTVERLENING DOOR GEMEENTE

In haar dienstverlening betoont de gemeente een hoog serviceniveau door ruime openingstijden (ook 's avonds), een goede service aan telefoon en balie, mogelijk met servicepunten in de grote kernen in de aanwezige voorzieningen (bijvoorbeeld kulturhusen) waar burgers voor alle producten of diensten terecht kunnen op afspraak. Zo nodig levert de gemeente ook diensten bij de burger aan huis en ondersteunt zij inwoners bij het (leren) gebruiken van de digitale media. Alle publicaties zijn openbaar.

De digitale informatieverstrekking (gemeentelijke website) is altijd up-to-date, goed beschermd tegen virussen en cyberaanvallen en goed afgestemd op de gebruikers.

De inwoners van onze gemeente moeten erop kunnen vertrouwen dat zij zo min mogelijk door de overheid in hun privacy worden geschonden, daartoe stelt de gemeente een functionaris gegevensbescherming aan.

GELIJKE BEHANDELING

De gemeente ziet scherp toe op gelijke behandeling in voorkomende zaken, met name op het terrein van wonen, zorg, handicap en de arbeidsmarkt. In subsidieverordeningen wordt gelijke behandeling als voorwaarde opgenomen. Op de website en in contacten worden burgers geïnformeerd over het werk van Ieder-1Gelijk, Bureau Gelijke Behandeling Gelderland-Zuid.

KUNST EN CULTUUR

De gemeente ondersteunt kleine, nieuwe initiatieven en organisaties voor kunst- en cultuuruitingen. Bibliotheken blijven toegankelijk en er worden activiteiten aangeboden waarmee een groter publiek kan worden aangesproken (bijvoorbeeld cursus digitale media, werken met DigiD). De aanwezige musea hebben een belangrijke functie en moeten in staat blijven hun activiteiten te handhaven. Muziekonderwijs en andere vormen van kunstbeoefening door kinderen worden gestimuleerd.

OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

De gemeente gaat voor een geïntegreerde aanpak van alle hulpfuncties, die reikt tot achter de voordeur. De gemeente ziet openbare orde en veiligheid als een zeer belangrijke kerntaak, van brandveiligheid tot straat-

verlichting en van risicowedstrijden tot verkeer. GroenLinks wil dat er rechtstreeks contact is tussen de gemeente en burgers en tussen inwoners onderling. Om dit te bevorderen willen we meer wijkagenten en de inzet van een buurtbemiddelaar.

Het moet voor iedereen duidelijk zijn waar signalen van bijvoorbeeld huiselijk geweld kunnen worden gemeld. De gemeente moet alles doen om ervoor te zorgen, dat door goede samenwerking van de hulpdiensten de aanpak van problemen goed verloopt.

Er moet streng toezicht zijn op de verkoop van alcohol aan jongeren in supermarkten, clubhuizen en sportkantine en tijdens openbare feesten als carnaval.

Alle nieuwbouwwoningen moeten aan het politiekeurmerk veilig wonen voldoen.

De gemeente ziet actief toe op de aanrijtijden van hulpdiensten.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

Onze gemeente heeft veel van haar taken gedelegeerd aan organisaties als Munitax, DAR of de ODRN. Ook doen wij mee in gemeenschappelijke regelingen als de GGD, MARN, VRGZ, de MGR met het Werkbedrijf en IRvN. Zo onduidelijk als deze afkortingen zijn voor veel mensen, zo onduidelijk is het gesteld met de transparantie wat betreft de besluitvormingsprocessen. GroenLinks vindt het een voortdurende opdracht aan het college te proberen meer duidelijkheid te scheppen in deze processen en te waken over het democratische gehalte van deze organen. Zoals het nu werkt, heeft de gemeenteraad nauwelijks zicht, laat staan grip op wat er gebeurt of hoe besluiten tot stand komen.

(INTER)NATIONALE SAMENWERKING

Er liggen kansen voor samenwerking met de oosterburen. Samen met de Kreis Kleve vormt onze regio Arnhem – Nijmegen één van de 3 belangrijkste economische ontwikkelingsgebieden in Europa . Dit biedt kansen en bedreigingen. Internationale samenwerking moet de bedreigingen afweren en de kansen benutten en GroenLinks pleit daarom onder meer voor herstel van de spoorverbinding Nijmegen-Kleef.

De gemeente informeert inwoners over internationale activiteiten.

De gemeente maakt waar mogelijk gebruik van internationale subsidies om bijvoorbeeld duurzaamheidsbeleid uit te kunnen voeren. Samen met onze buurgemeenten in Nederland en over de grens willen wij onderzoek doen naar geschikte locaties voor bijvoorbeeld windmolens.

Belangrijk vindt GroenLinks samenwerking met omliggende gemeenten Mook-Middelbaar en Heumen. Ook met Nijmegen worden goede contacten onderhouden over belangrijke beleidsterreinen zoals verkeer, duurzaamheid, werkgelegenheid, toerisme en recreatie.

GROENLINKS KANDIDATENLIJST

- 1. Rona Vree (V)**
- 2. Florian Gödderz (M)**
- 3. Peter Maas (M)**
- 4. Marjan Verdijk (V)**
- 5. Bart Balm (M)**
- 6. Bram Witvliet (M)**
- 7. Elisabeth Roelvink (V)**
- 8. Alphons Klomberg (M)**
- 9. Petra Ybeles Smit (V)**
- 10. Bert Nelemans (M)**
- 11. Resie Meilink (V)**
- 12. Bert de Valk (M)**
- 13. Alfred Schmits (M)**
- 14. Jo Coerwinkel (M)**